

Asia: VN/2801/2026

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi jätelain ja harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 6 §:n muuttamisesta

Laki jätelain muuttamisesta & säännöskohtaiset perustelut

15 §. Jätteiden lajittelu- ja erilliskeräysvelvollisuus

Kirjaus että jätteet on lajiteltava järjestetyn erilliskeräyksen mukaisesti

On kannatettavaa. Jonkin verran jää epäselväksi mitä tapahtuu niille jotka eivät seuraa jätehuoltomääräyksiä. Jätteenlajittelua on valvottava, jos haluaa että ihmiset seuraavat jätehuoltomääräyksiä.

Kirjaus erilliskerätty jäte on toimitettava käsittelyyn, jossa mahdollisimman suuri osa siitä valmistellaan mahdollisimman korkealaatuiseen uudelleenkäyttöön tai kierrätykseen.

On epäselvää mitä tarkoitetaan kierrätyksen laadulla ja kuka päättää, jos laatu on tarpeeksi hyvä. Onko kirjauksessa myös joku ristiriita? Kierrätystavoitteet lasketaan tonneissa. Tarkoittaako kirjaus, että on parempi kierrättää pienempi tonnimäärä laadultaan parempaa tavaraa, verrattuna siihen, että kierrätetään suuri tonnimäärä laadultaan heikompa tavara (silti täyttäen materiaali kierrätyksen määritelmän). Tämähän voi tarkoittaa, että kerätään pienempi tonnimäärä – joka tarkoittaa että loitonnumme Suomea sitovista kierrätystavoitteista.

15 c §. Kielto kerätä kierrätyskelpoista tai uudelleenkäytön valmisteluun soveltuvaa jätettä energiajätteenä

Kirjaus kielto kerätä kierrätyskelpoista tai uudelleenkäytön valmisteluun soveltuvaa jätettä energiajätteenä. Kierrätyskelpoista tai uudelleenkäytön valmisteluun soveltuvaa jätettä ei saa kerätä energiajätteenä eikä lajitella energiajätteeseen.

Lain esityössä todetaan, että käsite kierrätyskelppoisuudesta riippuu monesta asiasta ja on tapauskohtaista. Jos sekajäte on tarpeeksi hyvin lajiteltu (mm. biojäte ei ole mukana), jäte kelpaa SRF kierrätyspolttoaineen tuottamiseen rinnakkaispolttolaitoksiin, eli voidaan kerätä kotitalouksilta energiajätettä Ekoroskin toiminta-alueella SRF-tuotantoon. Esimerkiksi Ekoroskin toiminta-alueen energiajätteessä on vain noin 10 % biojätettä, verrattuna muuhun Suomeen, jossa sekajätteessä useimmiten on 30-40 % biojätettä (eikä siten kelpaa kierrätyspolttoaine valmistamiseen). Ekoroskin toiminta-alueella ei kerätä energiajätettä sekajätteen kyljessä kuten voi olla muualla, Ekoroskin toiminta-alueella ei käytetä ollenkaan käsitettä sekajätettä, ja energiajätteen koostumus voi olla laadultaan erilaista, kun muualla. Energiajäte ei automaattisesti tarkoita että jäte on kierrätyskelppoisista materiaalina. Jos esimerkiksi kartonki- tai muovipakkauksia on lajiteltu erikseen, niitä pystyy monesti kierrättämään materiaalina. Ekoroskin toiminta-alueella löytyy sekä Ringin että Ekoroskin täydentäviä ekopisteitä, ja kaikilla asuntoyhtiöillä jossa on vähintään 5 huoneistoa on pakkauskeräysastiat, sekä kaikille omakotitaloille tarjotaan vapaaehtoisesti pakkauskeräysastioita. Lajitteluohjeistuksissa sanotaan että pakkaukset tulee lajitella erikseen, jonka perusteella energiajäte täyttäisi lain vaatimuksia. Mutta jos joku on heittänyt esimerkiksi pakkauksia energiajätteeseen (jätehuoltomääräysten vastaisesti), ei siitä jälkikäteen saada enää tehokkaasti lajiteltua kierrätyskelppoiseksi sekoittumisen takia. Mikä on se taho joka toteaa tapauskohtaisesti, että onko jäte enää kierrätyskelppoisista materiaalina? Kierrätyskelppoisien jätteen lajittelu energiajätteeseen voidaan kieltää säädöksissä. Mutta samalla pitää todeta, että jos joku on kumminkin heittänyt sen energiajätteeseen, jäte ei enää ole kierrätyskelppoisista materiaalina.

Suomi on kylmä maa ja tarvitaan lämpöä ja energiaa. Rinnakkaispolttolaitokset polttavat usein SRF kierrätyspolttoainetta (joka on valmistettu energiajätteestä) silloin kuin sähkön hinta on korkea (usein kun on kova pakkanen eikä tuule). Huoltovarmuuden näkökannalta on hyvä, että laitokset pystyvät polttamaan SRF kierrätyspolttoainetta. Ympäristön kannalta on parempi, että laitokset polttavat SRF kierrätyspolttoainetta, kuin että ne polttaisivat neitseellistä hiiltä, puuta tai turvetta, jotka olisi voitu käyttää muihin tuotteisiin.

21 a §. Kiinteistön haltijan tiedonjakovelvollisuus

Kirjaus kiinteistön haltijan tiedonjakovelvollisuus, sekä velvollisuus tiedottaa lajittelun vaikutuksesta jätehuollon kustannuksiin.

On kannatettavaa, että kiinteistön haltija tiedottaa lajitteluohjeista sekä lajittelumahdollisuuksista kiinteistöllä.

Tiedottaminen lajittelun vaikutuksesta jätehuollon kustannuksiin jää epäselväksi millä tasolla tulee tiedottaa. Katsottuna tietyn henkilön tämän hetken välittömiin jätekustannuksiin, edullisinta hänelle olisi vain heittää roskat luontoon, sen jälkeen kaatopaikalle, sitten polttoon, ja kalleinta on materiaalikierrätys. Toisaalta jos katsoo ympäristön, yhteiskunnan tai elinympäristön kannalta (jossa hänen perhe elää ja on lapsen tulevaisuus), niin suotuisinta on kierrättää jätettä materiaalina.

Monet kunnan asukkaat olettavat, että materiaalikierrätys tuottaa jätteelle arvoa, joka tulee alentamaan heidän jätekustannuksia. He jopa ajattelevat että heidän pitäisi saada korvaus jätteestä. Tosiasiaan on, että useimpien jätelajien keräily ja käsittely tekee kierrätetystä materiaalista kallista. Useimmissa lajikkeissa kierrätetyn materiaalin ominaisuudet ovat myös heikommalla tasolla verrattuna neitseelliseen materiaaliin. Se että kierrätetty materiaali on kalliimpaa ja heikompaa laatua verrattuna neitseelliseen materiaaliin, tekee haastavaksi löytää käyttöä materiaalille.

Eli tarkoittaako hallitus että pitäisi tiedottaa että materiaalikierrätys on hyvää yhteiskunnalle ja ympäristölle, mutta tulee nostamaan kotitalouden jätekustannuksia. On tosi haastavaa antaa hintalappu sille, että elinympäristö pilaantuu, hintalappu joka ei suoraan tule henkilön maksettavaksi. Vai tuleeko tiedottaa, että jos ei kierrätetä jätettä materiaalina, valtio ja EU tulee osoittamaan uusia maksuja, veroja, sääntöjä ja muita keinoja, jotka rankaisevat kotitalouksia jos ne eivät lajittele, ja tämän kautta vaihtoehtokustannus kotitaloudelle jos ei lajittele jätettään materiaalikierrätykseen on korkeampi, verrattuna siihen että lajittelee oikein.

21 b §. Jätehuoltopalveluiden laatuvaatimukset ja palveluita tarjoavan neuvontavelvollisuus

-

22 §. Valtion viranomaiset

-

57 §. Tuotteen jakelijan tiedottamisvelvollisuus

-

93 §. Jäteneuvonta ja -tiedotus

Kirjaus että on kiinnitettävä erityistä huomiota biojätteen erilliskeräyksen lisäämiseen.

Kirjaukseen on helppo samaistua. Ekoroskin toiminta-alueella on kerätty biojätteet alueen kaikilta kotitalouksilta yhtiön toiminnan alusta 1990-luvulla. Kerätty biojätteen määrä on todennäköisesti alueella jo maksimissa, mutta panostamme kerätyn biojätteen laadun parantamiseen. Esimerkiksi alueella ei sallita muovipusseja biojätteelle, vaan suositellaan paperipusseja (jossa ollaan todettu että lajittelutulos on paras), merkataan biojäteastioita punaisella lapuilla jos kuljettaja huomaa väärinlajittelua, ja ensivuodesta laskutetaan väärinlajittelumaksua jos todetaan väärinlajittelua kotitalouksien biojäteastioissa. Kotitalouksia on tiedotettu esimerkiksi oikeanlaisista pusseista jo useita vuosia.

Kirjaus kunnan on ositettava 1 momentissa tarkoitettuun neuvontaan ja tiedotukseen riittävä rahoitus.

Kirjaus on kannattavaa ja looginen.

Kirjaus valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä rahoituksen määrästä ja laskentaperusteista.

Valtiovallan ei tulisi puuttua detaljeihin siinä määrin, että määritetään prosentteja tai euroja mitä tulee osoittaa neuvontaan ja tiedotukseen. On suuri todennäköisyys, että asetettu taso olisi mielivaltainen ilman varmuutta että se olisi oikealla tasolla. Satsattu euro ei mene yksi yhteen sen kanssa miten tiedottaminen on vaikuttanut kotitalouksien käytäntöihin. Nykypäivänä tiedottaminen on erittäin haastavaa siksi, että mediakenttä on erittäin pirstaloitunut ja tavanomaista kotitaloutta tiedotteet eivät paljon kiinnosta, kunhan jätteet vain häviävät tontilta, ja mieluiten ilmaiseksi.

100 §. Ilmoitus keräystoiminnasta jätehuoltorekisteriin

Kirjaus, sen joka aikoo harjoittaa jätteen ammattimaista keräystä, on tehtävä ilmoitus, tarkoitettuun jätehuoltorekisteriin merkitsemistä varten, sen kunnan ympäristösuojeluviranomaiselle.

Viranomaistaho jonne ilmoitus tulee osoittaa tulisi vaihtaa Lupa- ja valvontavirastoon. Lupa- ja valvontavirasto valvoo kuntaomisteisia jätehuoltoyhtiöitä säännöllisesti. Jos halutaan että jätetoiminta täyttää samat vaatimukset riippumatta siitä onko se yksityinen elinkeinoharjoittaja joka ottaa vastaan yritysjetettä, vai kuntaomisteinen jätehuoltoyhtiö, valvovan viranomaisen tulisi olla sama. Varsinkin pienissä kunnissa on riski, että kunnan ympäristösihteeri valvontatehtävässään joutuu painostuksen alle.

121 §. Velvollisuus laatia siirtoasiakirja

-

122 §. Tiedonsaantioikeus

-

124 §. Tarkastukset ja valvontasuunnitelmat

-

Voimaantulosäännös

-

Laki harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 6 §:n muuttamisesta & säännöskohtaiset perustelut

6 §. Velvoitteidenhoitoselvityksen käyttötarkoitus

-

Muuta huomioitavaa

Mahdolliset muut huomiot hallituksen esitysluonnokseen

Jos halutaan että kuntaomisteiset jätehuoltoyhtiöt tosiasiasa voisivat vaikuttaa kotitalouksien lajitteluun, kaikki jätekuljetukset asuinkiinteistöiltä tulisi olla kunnan järjestämiä. Kuljetus on keskeinen lenkki jätehuoltoketjussa, ja jos se ei ole hallussa jätehuoltoyhtiön yhteys asukkaisiin käytännössä katkeaa.

Esimerkkinä Ekorosk yritti monta vuotta sitten vapaa-ehtoisesti saamaan kotitaloudet siirtymään kaksi astia järjestelmään (eri astiat bio- ja energiajätteelle) sillä, että tarjottiin 30 % alennus käsittelymaksuun. Ekoroskilla oli optinen lajittelulaitos, missä eri jakeet oli laitettu eri värisiin pusseihin ja lajiteltu värin perusteella. Mutta sen myötä kun kierrätysmuovi yleistyi kaupan pusseissa, pussit rikkoontuivat helpommin kuljetuksessa ja lajitteluprosessissa, ja lajittelu pussin värin perusteella ei enää toiminut. Jätteenkuljettajat eivät olleet kiinnostuneita muutoksesta ja oli useita esimerkkitapauksia, jossa kuljettaja suosittelee kotitalouksille, ettei heidän tulisi siirtyä kaksiasia järjestelmään. Eli Ekoroskin kannustavalla hinnoittelulla ei ollut läpimurto mahdollisuuksia kotitalouksia päin. Vasta kun tehtiin velvoittava päätös siirtymisestä kaksi astia järjestelmään muutos toteutui. Sitä kautta sekä bio- että energiajätteen laatu parani. Jälkikäteen myös jätteenkuljetusyrittäjät olivat erittäin tyytyväisiä kaksiasia järjestelmään. Toinen ajankohtaisempi esimerkki on että jätteenkuljetusyrittäjät merkkäavat biojäteastioita punaisella lapulla, jos he huomaavat väärinlajittelua jäteastian tyhjennyksen yhteydessä, sekä ilmoittavat väärinlajittelusta jätehuoltoyhtiölle. Vasta nyt kun bio- ja energiajätekuljetukset ovat kunnan järjestämiä, näitä ilmoituksia tehdään. Jo ennen siirtymistä kunnan järjestämään jätekuljetukseen, jätehuoltomääräykset velvoittivat jätteenkuljetusyrittäjiä ilmoittamaan jätelautakunnalle väärinlajittelusta, ja 20 vuoden aikana tuli 1 ainoa ilmoitus. Kolmas esimerkki on lietekuljetukset jossa on toiminta-alueella vielä kiinteistöhaltijan kuljetusjärjestelmä. Jätelautakunnan selvityksen mukaan Ekoroskin toiminta-alueella on noin 4 000 lietekaivoa, joista ei ole tietoja siitä, että onko niitä tyhjennetty säännösten mukaan, ja mikäli on tyhjennetty, minne liete on hävinnyt. Tämä saadaan haltuun vasta 2028 kun lietekuljetukset siirtyvät kunnan järjestämäksi Ekoroskin toiminta-alueella. Yleisesti alueilla jossa ollaan siirrytty kunnan järjestämään lietekuljetukseen, kerätyt lietemäärät ovat kasvaneet.

Ilman kuljetuksen hallintaa ei myöskään pysty käytännössä ylläpitämään kannustavaa hinnoittelua.

Jos tosissaan halutaan nostaa kotitalouksien kierrätystä tässä lakimuutoksessa, niin tehokkain ja kustannustehokkain muutos olisi siirtää kaikki jätekuljetukset asuinkiinteistöiltä kunnan järjestämiseksi. Kuten muualla EU:ssa yleisesti. Yleisesti tyhjennyskustannukset ovat myös laskeneet alueilla, joissa on siirrytty kunnan järjestämään jätteenkuljetukseen.

Östman Michael
Ab Ekorosk Oy

